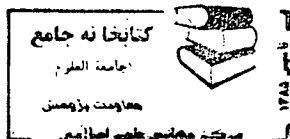

مرکز جهانی علوم اسلامی
جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

نقش علماء تشیع در کشور پاکستان

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته فقه و معارف اسلامی

نگارش: تاریخ اسلام

نگارش: مهدی رضا

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین محمد علی رضانی

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین سید حسین موسوی

اردیبهشت ۱۳۸۶

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی
شماره ثبت: ۲۴۸
تاریخ ثبت:

□ مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه ، به عهده نویسنده می باشد.

□ هر گونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع ، بلاشکال است و نشر آن

در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم

این رساله پایان نامه مدرسه عالی فقه معارف اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد می باشد که پس از انتخاب و تصویب موضوع رساله با طی مراحل مختلف تحقیق به پایان رسیده است.

بنده این نوشتار ناقابل را با کمال اخلاص به روح متعالی حضرت آیت الله کوهکمری مؤسس و بنیانگذار مدرسه مقدس حجتیه و بالخصوص به روح پرفتوح و مطهر بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی رحمه الله علیهما تقدیم می کنم به امید این که مقبول حضرت حق افتد و مایه خشنودی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد.

تقدیر و تشکر

مرکز جهانی علوم اسلام سالها است که مشغول به خدمتی است که انشاء الله خداوند متعال به احسن وجه قبول فرماید مخصوصاً که سعی بر آن بوده است که دروس و متون درسی به زبان روز باشد.

از این رو لازم است که تشکر کنم از ریاست محترم مرکز جهانی علوم اسلامی حجت الاسلام آقای اعرافی و همچنین آقای محامی مدیر مدرسه فقه و معارف اسلامی که واقعاً برای طلاب زحمت می‌کشند.

پایان نامه نویسی قدمی مؤثر برای آشنایی طلاب با تحقیق و پژوهش می‌باشد و اگر تمام مقدمات فراهم شود باعث به وجود آمدن افراد محقق در زمینه‌های مختلف می‌شود.

از این رو بنده بر خود واجب می‌دانم که تشکر را از تمام دست اندرکاران در امر پژوهش را به جا بیاورم همچنین تشکر می‌کنم از استاد محترم حجت الاسلام محمد علی رضانی که تا پایان تحقیق بنده را کمک فرمودند و همچنین سپاسگزارم از استاد محترم حجت الاسلام سید حسینی موسوی که مشاور اینجانب بودند و با استعانت این دو بزرگان توانستم این رساله را به اتمام برسانم.

چکیده

بنده در این تحقیق مقدمهٔ فضیلت علما از نظر قرآن و ائمه علیهم السلام را ذکر کردم و نیز نقش علما در عصر غیبت را ذکر کرده و بعد از آن درباره وظایف علما و بعد از آن مختصراً حق علما بر مردم را ذکر نمودم.

و در باره نقش علما در سیاست بیان شده است و در این باب یک بحث عمومی داشتیم و یک بحث خصوصی نیز درباره علمای تشیع پاکستان را مطرح کردیم که این بحث به نظر بنده خیلی مهم بود که علمای تشیع پاکستان در نهضت استقلال پاکستان چقدر نقش داشتند.

موضوع استقلال پاکستان را بحث کردیم که در هندوستان مسلمانان هند از لحاظ مذهبی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی چقدر مشکلات داشتند که آن‌ها تصمیم گرفتند که برای حل این مسائل باید یک کشور جداگانه داشته باشند.

و بالاخره این تصمیم را عملی کردند و یک کشور مستقل برای مسلمانان بوجود آوردند. و بحثی درباره علمای تشیع پاکستان در طول تاریخ پاکستان را مطرح کردیم و بیان نمودیم که علمای تشیع پاکستان بعد از تأسیس پاکستان نقش سیاسی داشتند و در حال حاضر هم این نقش را دارند.

و در خدمات اجتماعی، فرهنگی و مذهبی که علمای تشیع پاکستان بعد از استقلال پاکستان انجام دادند از قبیل تأسیس مدارس حوزوی، مدارس کلاسیک، دانشگاه و موسسات تحقیق و تألیف و ترجمه کتب مذهبی و بناء کتابخانه‌ها و انتشار مجلات و چاپخانه و ساختن مساجد و حسینیه، درمانگاه و بیمارستان و دارالایتام می‌باشد که مفصلاً بیان نمودیم.

اگر چه این موضوع خیلی گسترده است اما باز هم سعی و کوشش شده است که مطالب مهمی مطرح شود. به نظر بنده اگر تحقیق مفصل تری در فصل سوم انجام داده شود، از عناوین ده گانه این فصل هر عنوان این صلاحیت را دارد که موضوع مستقلی برای پایان نامه قرار گیرد.

فهرست

تقدیر و تشکر

تقدیم

چکیده

۱	مقدمه
۲	ضرورت بحث و اهداف
۲	روش تحقیق
۲	سوالات تحقیقی

فصل اول

فضیلت، حقوق و وظایف علما

۴	فضیلت علما از نظر قرآن
۵	فضیلت قرآن از نظر ائمه
۷	وظایف علما
۱۱	نقش علما در عصر غیبت
۱۱	الف) حدیث
۱۲	ب) تفسیر
۱۲	ج) رجال
۱۳	د) فقه
۱۴	حق علما

فصل دوم

علمای تشیع و سیاست

۱۶	معنی سیاست از لحاظ لغت
۱۶	تعریف سیاست از نظر علما
۱۶	الف) سید رضی علیه الرحمه
۱۶	ب) آیت الله سید محسن حکیم

۱۷	ج) مولانا سید عارف حسین حسینی
۱۷	نقش علمای تشیع در سیاست
۱۸	سیاست در روایات
۲۰	۱. آیت الله شریعت اصفهانی
۲۰	۲. آیت الله سید اسماعیل صدر
۲۱	۳. آیت الله مولاوی شیخ محمد جواد
۲۱	۴. آیت الله دهلوی محمد باقر
۲۱	۵. آیت الله میرزای شیرازی محمد حسن
۲۳	۶. آیت الله کاشف الغطاء شیخ محمد حسین
۲۳	۷. آیت الله مزاری سلطان محمد
۲۴	۸. نهضت امام خمینی
۲۵	تاریخ استقلال پاکستان
۲۸	الف) اقدامات هندوها بر ضد مسلمانان
۳۱	ب) اقدامات مسلمانان
۳۱	• تشکیل مسلم لیگ
۳۲	• شمله وفد
۳۴	علمای تشیع در نهضت پاکستان
۳۴	۱. آخوند مهربان علی نجفی
۳۴	۲. مولانا سید نور بادشاه نقوی
۳۵	۳. مولانا فیض محمد مکھیالوی
۳۶	۴. مولانا آقای بارهوی (زاهد حسین)
۳۶	۵. انیس الحسنین
۳۷	۶. حافظ کفایت حسین
۳۸	۷. مولانا میرزا یوسف حسین
۳۸	۸. مولانا شیخ جواد حسین
۳۹	۹. مولانا ابن حسن جارچوی
۴۱	۱۰. مولانا قمر الزمان
۴۱	۱۱. مولانا مرحوم رشید ترابی

۱۲. مولانا اظہر حسن زیدی ۴۲
۱۳. مولانا مفتی جعفر حسین ۴۳
۱۴. مولانا سید محمد شاہ گردیزی ۴۴
۱۵. مولانا ملک محسن علی عمران ۴۴
۱۶. مولانا احمد حسین حکیم ۴۴
۱۷. مولانا نجم الحسن کراروی ۴۵
۱۸. مولانا شیخ محمد مهدی ۴۵
۱۹. مولانا شبیہ الحسن محمدی ۴۶
- نقش سیاسی علما در طول تاریخ پاکستان ۴۷
- الف) علمای تشیع پاکستان کہ رهبری همه شیعیان پاکستان را بر عہدا داشتند ۴۹
- تشکل نہضت جعفریہ ۴۹
- اولین رہبر شیعیان پاکستان ۴۹
۱. مولانا سید محمد دہلوی ۵۰
- شیعہ بعد از وفات قائد اول ۵۰
- تشکل مجدد نہضت جعفریہ پاکستان ۵۱
۲. مولانا مفتی جعفر حسین ۵۱
۳. مولانا عارف حسین حسینی ۵۳
۴. مولانا سید ساجد علی نقوی ۵۶
- ب) علمایی کہ فقط نقش سیاسی داشته و رهبری شیعیان را بہ عہدہ نداشتند ۵۹
۱. مولانا اسماعیل دیوبند ۵۹
۲. مولانا میرزا حسین مشہدی ۶۰
۳. مولانا قاسم خان کورائی ۶۰
۴. مولانا ناصر عباس ۶۱
۵. مولانا صفدر حسین نجفی ۶۱
۶. مولانا شیخ محسن علی نجفی ۶۲
۷. مولانا محمد حسن ۶۲
۸. مولانا یعقوب علی توسلی ۶۲
۹. مولانا سید افتخاری نقوی ۶۳

۶۷ مقدمه

فصل سوم

علما در صحنه اجتماعی و فرهنگی

- ۷۲ تعریف اجتماع
- ۷۲ تعریف فرهنگ
- ۷۳ نقش علما در فرهنگ و اجتماع
- ۷۴ الف) بنیانگذاری مدارس در پاکستان
- ۷۴ ایالت پنجاب
- ۷۴ • جامعه عربیه مخزن العلوم جعفریه
- ۷۵ • دارالعلوم محمدیه
- ۷۵ • جامع المنتظر
- ۷۶ • جامعه حکیم
- ۷۶ • جامعه جعفریه
- ۷۷ ایالت سند
- ۷۷ • جامعه عربیه سلطان المدارس
- ۷۷ • مدرسه سبطين
- ۷۸ • مدرسه الواعظین جامعه امامیه
- ۷۹ • مدرسه مشارع العلوم
- ۷۹ ایالت بلوچستان
- ۷۹ • جامعه امام صادق
- ۸۰ • مدرسه علوم جعفریه
- ۸۱ • مدرسه شهید عارف حسین الحسینی
- ۸۲ ایالت سرحد
- ۸۲ • جامعه امامیه باب النجف
- ۸۲ • مدرسه جامع عسکریه
- ۸۳ • جامعه نجف
- ۸۳ • جامعه شهید عارف حسین للمعارف الاسلامیه
- ۸۴ پایتخت پاکستان (اسلام آباد)

۸۴	• جامعه اهل بیت
۸۴	• جامعه کوثر
۸۴	• جامعه سبریه
۸۵	قبائلی علاقه
۸۵	• دارالعلوم جعفریه
۸۶	آزاد کشمیر
۸۶	• جامعه مقایسه
۸۶	• جامعه نقویه
۸۷	گلگت
۸۷	• جامعه حسینیه
۸۷	• دارالعلوم امامیه
۸۸	بلتستان
۸۸	• جامعه محمدیه
۸۹	• مدرسه جعفریه
۹۰	(ب) تألیفات علمای تشیع پاکستان
۹۰	مولانا سید عنایت علی شاه بخاری نقوی
۹۱	مولانا برکت علی شاه گوشه نشین
۹۲	مولانا خواجه محمد لطیف انصاری
۹۳	مولانا میرزا احمد مرحوم
۹۳	مولانا سید محمد امروہوی
۹۴	مولانا میرزا محمد سلطان
۹۵	مولانا لقا حیدری
۹۶	مولانا ظفر حسن امروہوی نقوی
۹۷	مولانا مصطفی جوهر
۹۸	مولانا محمد اسماعیل دیوبند
۹۹	مولانا میرزا یوسف حسین
۹۹	مولانا مفتی عنایت علی شاه نقوی
۱۰۰	مولانا ابن حسن جارچوی

- ۱۰۱..... مولانا قمر الزمان
- ۱۰۱..... مولانا سید قائم رضا نسیم امروہوی
- ۱۰۲..... مولانا رشید ترابی
- ۱۰۳..... مولانا سید رضی مجتہد
- ۱۰۴..... مولانا گلاب علی شاہ نقوی
- ۱۰۴..... مولانا مفتی جعفر حسین
- ۱۰۵..... مولانا نجم الحسن کراروی
- ۱۰۵..... مولانا حسین بخش جہارا
- ۱۰۶..... مولانا مرتضیٰ حسین نقوی
- ۱۰۷..... مولانا شیخ محمد حافظ نجفی
- ۱۰۸..... مولانا صفدر حسین نجفی
- ۱۰۹..... مولانا غلام حسین نجفی
- ۱۰۹..... شیخ غلام حسین
- ۱۱۱..... (ج) کتاب خانہ
- ۱۱۱..... مولانا سید انصار حسین
- ۱۱۲..... مولانا حکیم سید احمد شاہ کاظمی
- ۱۱۲..... مولانا مفتی خادم علی خان
- ۱۱۲..... مولانا ظفر حسن امروہوی
- ۱۱۳..... مولانا باقر علی خان
- ۱۱۳..... مولانا مصطفیٰ جوہر
- ۱۱۳..... مولانا سید محمد دہلوی
- ۱۱۴..... مولانا سید محبوب علی شاہ
- ۱۱۵..... مولانا امداد حسین کاظمی
- ۱۱۵..... مولانا رحیم رحیمیان
- ۱۱۶..... مولانا ابن حسن جارچوی
- ۱۱۶..... مولانا فداء حسین
- ۱۱۶..... مولانا ثمر حسن زیدی
- ۱۱۷..... مولانا سید مرتضیٰ حسین

- ۱۱۷..... مولانا منظور حسین
- ۱۱۷..... مولانا شیخ محسن علی نجفی
- ۱۱۸..... مولانا جعفر نجفی
- ۱۱۸..... مولانا حکیم امیرالدین
- ۱۱۸..... مولانا سید محمد غوث شاہ
- ۱۱۹..... مولانا عطا حسین
- ۱۱۹..... مولانا شبیر
- ۱۲۰..... (د) مجلات
- ۱۲۰..... مولانا انصار حسین
- ۱۲۰..... مولانا خادم علی خان
- ۱۲۰..... مولانا سید ظفر حسن امروہوی
- ۱۲۰..... مولانا سید خادم حسین نقوی
- ۱۲۱..... مولانا شیخ محمد یار شاہ
- ۱۲۱..... مولانا میرزا صفدر حسین مشہدی
- ۱۲۱..... مولانا محمد اسماعیل دیوبندی
- ۱۲۱..... مولانا سید رضی عباس
- ۱۲۲..... مولانا سید امداد حسین کاظمی
- ۱۲۲..... مولانا رشید ترابی
- ۱۲۲..... مولانا سید عارف حسین نقوی
- ۱۲۲..... مولانا سید ابرار حسین رضوی
- ۱۲۲..... مولانا جواد الاصغر نقوی
- ۱۲۳..... مولانا نجم الحسن کراروی
- ۱۲۳..... مولانا حشمت علی
- ۱۲۳..... مولانا مرتضی حسین
- ۱۲۳..... مولانا اختر عباس
- ۱۲۳..... مولانا آقا جعفر حسین
- ۱۲۴..... مولانا شیخ محسن علی نجفی
- ۱۲۴..... مولانا محمد حسین سابقی

- ۱۲۴..... مولانا حافظ سید محمد سبطین نقوی
- ۱۲۵..... مولانا سید افتخار نقوی
- ۱۲۵..... مولانا علی اصغر نقوی
- ۱۲۵..... مولانا ذاکر حسین
- ۱۲۵..... مولانا حیدر عباس
- ۱۲۷..... (ه) تاسیس مساجد و حسینیه
- ۱۲۸..... مولانا سید ظفر حسن
- ۱۲۸..... مولانا آقای بارهوی (زاهد حسین)
- ۱۲۸..... مولانا سید آفتاب حیدر
- ۱۲۸..... مولانا سید نجف شاه شملوی نجفی
- ۱۲۹..... مولانا انیس الحسنین
- ۱۲۹..... مولانا سید آغا مهدی
- ۱۲۹..... مولانا میرزا مهدی پویا
- ۱۳۰..... مولانا میرزا یوسف
- ۱۳۰..... مولانا رضی عباس رضوی
- ۱۳۰..... مولانا رشید ترابی
- ۱۳۰..... مولانا ثمر حسن زیدی
- ۱۳۱..... مولانا آقا سید ضمیر الحسن نقوی
- ۱۳۱..... مولانا غلام قاسم خان کورائی
- ۱۳۱..... مولانا محب حسین نقوی
- ۱۳۱..... مولانا اختر عباس
- ۱۳۱..... مولانا صفدر حسین نجفی
- ۱۳۲..... مولانا ملک ملازم حسین
- ۱۳۲..... مولانا شیخ محسن علی نجفی
- ۱۳۲..... مولانا شیخ ناصر حسین
- ۱۳۳..... مولانا یعقوب عکلی توسلی
- ۱۳۳..... مولانا عارف حسین حسینی
- ۱۳۴..... مولانا غلام عباس

- ۱۳۴..... مولانا نذر الحسنین
- ۱۳۵..... مولانا فیض الله
- ۱۳۶..... مولانا سید نور الحسن نجفی
- ۱۳۶..... مولانا شیخ بلتستانی
- ۱۳۶..... مولانا نصیراله اجتهادی
- ۱۳۶..... مولانا شیخ حسن
- ۱۳۷..... (و) تاسیس اداره‌ها و موسسات تحقیقات اسلامی
- ۱۳۷..... تحفظ حقوق شیعه
- ۱۳۷..... مؤسسه تحقیقات اسلامی
- ۱۳۷..... اداره نظام شریعه
- ۱۳۸..... کلیات القضاء
- ۱۳۸..... مصباح القرآن
- ۱۳۹..... هیئت علمای امامیه
- ۱۳۹..... سپاه مهدی
- ۱۳۹..... تنظیم المکاتب (اداره آموزش دین)
- ۱۳۹..... منهاج الصالحین
- ۱۴۰..... تنظیم هیئت ائمه مساجد
- ۱۴۰..... عبديه میشن
- ۱۴۰..... جامعه تعلیمات اسلامی
- ۱۴۲..... (ز) تاسیس بیمارستان و درمانگاه
- ۱۴۲..... ۱. مولانا میرزا یوسف
- ۱۴۲..... ۲. مولانا انیس الحسنین
- ۱۴۲..... ۳. مولانا عارف حسین حسینی
- ۱۴۲..... ۴. مولانا شیخ محسن علی نجفی
- ۱۴۲..... ۵. مولانا سیدعلی موسوی
- ۱۴۲..... ۶. سید اسد عالم نقوی
- ۱۴۲..... ۷. ما تحت مؤسسه محمدیه (پنج عدد شفاخانه)
- ۱۴۳..... ۸. درمانگاه المتظر

۱۴۴ ح) تأسیس یتیم‌خانه
۱۴۵ ۱. مولانا سید ظفر حسن
۱۴۵ ۲. مولانا محسن نقوی
۱۴۵ ۳. در اسلام آباد با کمک یک هیئت
۱۴۶ ۴. ما تحت مولانا شیخ محمد نجفی
۱۴۷ ط) تأسیس چاپخانه
۱۴۷ ۱. مولانا ظفر حسن امرهوی
۱۴۷ ۲. مولانا میرزامهدی پویا
۱۴۷ ۳. مولانا سید محمد عارف نقوی
۱۴۷ ۴. مولانا محسن نقوی
۱۴۸ ی) تأسیس مدارس غیر انتفاعی
۱۴۸ دبیرستان ایرانیان در علوم تکنیکی و فنی
۱۴۸ دبیرستان زین العابدین
۱۴۸ دبیرستان حسینی
۱۴۸ دبیرستان اسوه پیلک
۱۴۹ دبیرستان جناح اسلامیة
۱۵۰ دبیرستان زیر نظر تحریک جعفریہ پاکستان
۱۵۱ خلاصہ مطالب
۱۵۶ فهرست منابع اردو
۱۵۸ فهرست منابع فارسی
۱۶۰ فهرست منابع مجله‌ها
۱۶۱ فهرست مصاحبه
۱۶۲ فهرست مدارس

مقدمه:

«لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم»^۱.

خداوند متعالی انسان را به بهترین نحو خلق کرده است. حال که انسان به دنیا آمد، از لحاظ ظاهری، چهار عنصر برای او لازم است: باد، خاک، آب و آتش. وجود انسان از دو جزء مرکب است: ۱- جسم، ۲- روح. انسان باید هر دو را تقویت کند. بر خداوند متعال لازم است که چیزهایی را که برای این دو جزء ضروری است، فراهم کند. خداوند متعال برای تقویت جسم، غذا و سایر چیزهای مورد نیاز برای تقویت جسم را خلق کرد. برای تقویت روح هم چیزهایی لازم بود که فراهم کرد.

اول: انبیاء. خدا نبی را برای انسان فرستاد تا او را هدایت کند تا بتواند روح خود را تقویت کند. دوم: امامان. خداوند امام را فرستاده است که کار انبیا را ادامه بدهد و مردم را از گناه دور کند و به سوی خدا سوق دهد.

سوم: علما، همان طوری که رسول اعظم (ص) فرموده است که (العلماء ورثة الانبياء).
 علما اعلام شیعه در طول تاریخ کار انبیاء و ائمه یعنی ترویج معارف دین مبین اسلام را بر عهده گرفتند و از زمان غیبت صغری تا الآن به طور احسان این کار را ادامه داده‌اند. چون موضوع بحث ما بعنوان (علما تشیع در پاکستان در قرن بیستم) و پاکستان که از سال ۱۹۴۷ از هند جدا شد و همه می‌دانند که منطقه پاکستان فعلی قبلاً داخل هند بود و تشیع در هند از همان قرون اولی داخل شده بود. نوشته شده است که حاکم منصور سند در «عمر بن حفص» شیعه بود.^۲

و در همان زمان یکی از فرزندان امام حسن به نام سید عبدالله اشتر بن محمد نفس زکیه بن عبدالله محض بن حسن مثنی بن امام حسن مجتبی (ع) در سال ۱۴۵هـ به سند مهاجرت کرد و در همان جا شهید شد.^۳ که فعلاً مرقد این امام زاده در شهر کراچی پاکستان نزد ساحل (دریا سمندری) مجتمع زائران است و بنام «عبدالله شاه غازی» شهرت جهانی دارد. از روز ورود اسلام به هند و سپس تشیع در هند حکومت‌های متعدد از قبیل غزنویان، سلجوقیان، قطب شاهیان، مغولان و حتی در مولتان علویان از اولاد عمر اطراف ابن امیرالمؤمنین علیه السلام و... وجود داشتند و در طول این تاریخ مذهب اهل بیت وجود داشت و علماء اعلام شیعه متوالی از کیان تشیع دفاع می‌کردند و ده‌ها علماء شیعه از قبیل شهید قاضی نورالله شوستری (۹۵۶-

۱. سوره تین، آیه ۶.

۲. الکامل فی التاریخ ج ۵، ص ۱۹۳، حالات سنه ۱۵۱

۳. مقاتل الطالبین ص ۲۸۶ منتهی الامال ج ۱، باب چهارم، ص ۴۶۹.

۱۹۰۱هـ) و شهید احمد توی (۹۵۶-۹۹۶هـ.ق) و شهید عارف حسن الحسینی و با خون پاک خود از اسلام و تشیع دفاع کردند.

خلاصه مطلب اینکه وقتی حکومت مغولان منقرض شد و انگلیسیها به هند حکومت کردند و سپس حکومت به دست هندو آمد. هندو با مسلمانان اعم از شیعه و سنی تعصب زیادی داشتند و به مسلمانان ظلم می‌کردند که بالاخر مسلمانان مجبور شدند که به خلاف این مظالم و بی انصافی‌ها حکومت هند قیام کند. و قیام کردند. و مملکت پاکستان در سال ۱۹۴۷م به وجود آمد.

ضرورت بحث و اهداف:

تا کنون این موضوع با این تفصیل مورد تحقیق واقع نشده است و نیاز بود که در موردش تحقیق گسترده‌ای انجام بگیرد تا برای مردم و اهل مطالعه روشن بشود که نقش علمای تشیع پاکستان در ترویج مکتب اهل بیت و تبلیغ تعلیمات شیعی چه بود؟ و چگونه تشیع در این منطقه شکل گرفته است؟ و این تعداد شیعه که در پاکستان زندگی می‌کنند، چه فعالیت سیاسی و دینی و فرهنگی‌ای دارند.

روش تحقیق:

در مورد این موضوع، به دو روش تحقیق و بررسی کرده‌ام:

۱- کتابخوانی: یعنی رفتن به کتابخانه‌ها و مراجعه به کتب، منابع و جراید متعدد که مربوط به موضوع تحقیق باشد.

۲- میدانی: یعنی مصاحبه با شخصیت‌های مختلف برای کسب اطلاعات درباره موضوع.

سؤالات تحقیقی:

- ۰- نقش علمای تشیع در پاکستان از آغاز تأسیس تا کنون چگونه بوده است؟
- ۰- نقش فرهنگی علمای تشیع در پاکستان از آغاز تا کنون چه بوده است؟
- ۰- نقش سیاسی آنان مخصوصاً در استقلال پاکستان چه بوده است؟
- ۴- در زمینه نیازهای اجتماعی چه فعالیت‌هایی داشته‌اند؟

فصل اول

فضیلت، حقوق و وظایف علما

فصل اول

فضیلت، حقوق و وظایف علما

فضیلت علما از نظر قرآن

قرآن مجید چهار مقام و درجه برای انسان‌ها ذکر نموده است:

۱. مقام مؤمنین حاضر در جنگ بدر: «انما المؤمنون الذین اذا ذکر الله و جلت قلوبهم... تا آنجا می‌فرماید لهم درجات عند ربهم؛ مؤمنان آن‌هایی هستند که چون ذکری از خدا شود، دل‌هایشان ترسان و لرزان می‌شود و برای ایشان در نزد پروردگارشان درجاتی است».
۲. درجات مجاهدین: «فضل الله المجاهدین باموالهم و انفسهم علی القاعدین درجه^۲؛ خداوند مجاهدان فداکار به مال و جان را، بر بازنشستگان، پلندی و برتری بخشیده است».
۳. کسی که اعمال نیک انجام دهد: «و من یأته مومنا قد عمل الصالحات فاولئک لهم الدرجات العلی^۳؛ هرکس به خدای خود ایمان بیاورد و با اعمال صالح وارد شود، اجر او هم عالی‌ترین درجات بهشتی است».
۴. علما: «یرفع الله الذین امنوا منکم و الذین اتوا العلم درجات^۴؛ خداوند مقام اهل ایمان و دانشمندان را (در دو جهان) رفیع می‌گرداند».

۱. سوره انفال آیه ۲ تا ۴

۲. سوره نساء آیه ۹۵

۳. سوره طه آیه ۷۵

۴. سوره مجادله آیه ۱۱